
ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТУ МОНІТОРИНГУ

Пар'єва Н.О.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Через нестабільну ситуацію в країні, керівник будь-якого інвестиційного проекту має приймати до уваги велику кількість ризиків, які виникають на протязі існування цього проекту. Ці ризики пов'язані зі всіма розділами бізнес-плану проекту (фінансові, організаційні та інші). Тому важливо не лише скласти правильний план, а й організувати відповідну його реалізацію. Для цього інвестиційний процес має безперервно знаходитися під наглядом та контролем – тобто має проводитися постійний моніторинг. Процес моніторингу складається з великої кількості етапів та має враховувати багато різних чинників.

На сьогодні, більшість виробничих підприємств можуть існувати лише за рахунок залучених інвестицій, тому питання ефективного використання цих інвестицій являється достатньо актуальним. Ефективне використання в свою чергу не може бути здійсненим без постійного моніторингу, яке дозволяє виявити проблемні ситуації для їх усунення.

Через специфічність своєї діяльності виробниче підприємство в значній мірі залежить від рівня інвестицій. Ефективне управління цими інвестиціями стає одним із головних завдань досягнення успіху для укріплення своїх позицій на ринку (з великим рівнем конкуренції) та розширення сфери впливу, тобто постійного збільшення ринкової вартості виробничого підприємства.

Для виробничого підприємства найбільш важливими являються три види інвестицій [1]:

- капітальні інвестиції;
- інвестиції в інновації;
- інвестиції в оборотні фонди.

В залежності від того, які у підприємства пріоритети, більше уваги приділяється тому чи іншому виду інвестицій. Так, якщо підприємство ставить перед собою ціль обійти конкурентів за якісними показниками, то більш ретельно будуть розглядатися інвестиції в інновації, а якщо керівництво підприємства просто хоче збільшити об'єми виробництва та продажу продукції (наприклад, якщо підприємство вже являється лідером на ринку), то актуальними є інвестиції в оборотні фонди.

Слід приймати до уваги, також, і на якій стадії розвитку знаходиться виробниче підприємство (становлення, зростання, зрілість, занепад). На перших стадіях розвитку завжди домінують капітальні інвестиції, на стадіях занепаду – інвестиції в інновації (як спроба повернути підприємству життєздатність) [2].

В цілому, управління інвестиціями можна розглядати як підготовку інформації для моніторингу інвестиційного процесу, так як воно складається з таких елементів [3]:

- аналіз рівня інвестицій підприємства у минулому періоду;
- визначення необхідного об'єму інвестицій у майбутньому періоді;
- пошук суб'єктів інвестування та визначення їх відповідності інвестиційній діяльності виробничого підприємства;

- підготовка бізнес-планів;
- визначення рівня інвестиційних ризиків;
- формування програми інвестиційного процесу.

У подальшому процес моніторингу має опиратися на інформацію, яка була отримана в процесі управління інвестиціями. Помилки в розрахунках можуть мати негативні наслідки у подальшому при реалізації безпосередньо процесу інвестування.

Довгострокові інвестиційні процеси мають багато стадій. Виділимо основні із них, які характерні для більшості інвестиційних проектів (рис. 1):

1. Обґрунтування доцільності інвестування. Дана стадія є частиною управління інвестиціями, яке було розглянуто вище.
2. Проектування інвестиційного процесу. На цій стадії створюється модель впровадження інвестицій у діяльність виробничого підприємства на основі даних, отриманих на попередній стадії.
3. Фінансування інвестиційного процесу. Використовуючи модель, яку отримали на стадії 2, залучаються інвестори, які зацікавлені у даних інвестиціях.
4. Страхування інвестиційного процесу. На даній стадії керівництво намагається знизити ризики негативних наслідків від інвестиційної діяльності.
5. Матеріально-технічне забезпечення інвестиційного процесу.
6. Освоєння інвестицій. Використання отриманих інвестицій для досягнення поставлених підприємством цілей.
7. Кінцеве завдання інвестиційного процесу. Підсумок результатів інвестиційного процесу з формуванням рекомендацій для підвищення ефективності схожих інвестиційних проектів у майбутньому [4].

Кожна стадія має свої характерні риси і описується різними показниками. Так, наприклад, стадія фінансування може бути представлена вибором альтернатив щодо інвесторів. На цій стадії порівнюються пропозиції інвестування, прораховуються прогнозні результати, з урахуванням вимог, які виставляють інвестори, та надається перевага тому чи іншому інвестору.

На кожній стадії інвестиційного процесу моніторинг проходить 4 етапи :

- 1) розробка критеріїв та показників визначення ефективності інвестиційного процесу. З точки зору специфіки кожного окремого інвестиційного процесу, приймається рішення відносно використання дисконтованих чи облікових показників, а також можливість залучення неформальних критеріїв оцінки (рейтинги, рівні розвитку окремих факторів проектів та інші) [5]. Не існує переліку універсальних методик визначення ефективності і керівнику слід пам'ятати, що саме цей етап моніторингу являється його основою і від правильно підібраних критеріїв і показників залежить достовірність даних, що будуть отримані в процесі моніторингу. Особливо актуальним даний етап являється для виробничих підприємств, так як процес виробництва має багато специфічних рис, які необхідно враховувати при аналізі;
- 2) аналіз інвестиційного процесу. На цьому етапі за допомогою обраних показників та критеріїв аналізується конкретна стадія інвестиційного процесу з урахуванням її специфіки. Так, наприклад, при аналізі початкової стадії слід не тільки оцінювати суму отриманого прибутку (так як інвестиції, як правило, ще не можуть бути покриті у повному обсязі), скільки визначити рентабельність вкладених інвестицій (тобто скільки прибутку приносить кожна вкладена грошова одиниця), що дасть можливість спрогнозувати у

майбутньому загальний прибуток. Також слід визначати для кожної стадії необхідність проведення поточного чи поглибленого аналізу [6];

3) виявлення відхилень та розробка рекомендацій щодо їх усунення. Усі помилки, які були допущені на двох попередніх етапах, матимуть негативні наслідки на даному етапі. Якщо невірно підібрані показники та критерії при аналізі покажуть відхилення, які не відповідають дійсності або на даній конкретній стадії не являються негативним явищем, то при їх усуненні керівник інвестиційного процесу може зазнати великі фінансові втрати якщо вже не на наступній стадії, то з великою вірогідністю під кінець реалізації інвестиційного процесу;

4) контроль за реалізацією інвестиційного процесу та його навколишнім середовищем. Інструментарій контролю інвестиційного процесу підприємства також залежить від його стадії. Як правило, основними об'єктами контролю виступають час, обсяг та вартість реалізації окремих елементів інвестиційного процесу, а також їх залежність від зовнішніх чинників [7,8].

Отже, керівник виробничого підприємства має чітко бачити усі ключові моменти відносно моніторингу своїх інвестицій у кожний окремий період часу, а саме визначати:

- пріоритети відносно виду інвестицій;
- стадії реалізації інвестиційного проекту;
- етапи моніторингу інвестиційного процесу.

Розглянемо гіпотетичне виробниче підприємство. Для якісного моніторингу інвестиційного процесу на цьому підприємстві за деякий період часу (наприклад, за квартал), відповідальний за моніторинг має приймати до уваги такі фактори:

1) підприємство знаходиться на стадії зростання і ставить перед собою цілі отримати переваги над конкурентами – для підприємства важливими являються інвестиції в інновації, тому при наявності одночасно декількох інвестиційних процесів, пріоритети віддаються саме інвестиціям в інновації. Відсутність інвестицій у цьому напрямі свідчить про помилки, які допустили при виборі виду інвестицій. Крім того, якщо спостерігається позитивна тенденція в інвестиціях в основні фонди, при негативних значеннях інвестицій в інновації, то слід або переглянути інвестиційні процеси або скорегувати цілі підприємства;

2) інвестиційний процес знаходиться на стадії матеріально-технічного забезпечення. Ця стадія характеризується значними витратами, що необхідно приймати до уваги при моніторингу процесу: основну увагу слід приділяти не стільки аналізу прибутку (який більш важливий на стадіях освоєння та кінцевих), скільки рекомендується розраховувати витрати на матеріально-технічне забезпечення порівнюючи їх з альтернативними (наприклад, від різних постачальників, зарубіжних та вітчизняних);

3) моніторинг проходить третій етап – виявлення відхилень та розробка рекомендацій по їх усуненню.

При цьому рекомендації мають співвідноситися зі стадією розвитку, цілями підприємства та стадією інвестиційного процесу, так як, якщо їх не враховувати, від змін, які будуть рекомендовані та впроваджені може бути більше негативного ефекту аніж позитивного.

Узагальнюючи інформацію відносно гіпотетичного виробничого підприємства, можна сказати, що на цьому етапі моніторингу у підприємства мають переважати інвестиції в інновації (для досягнення мети підприємства), які повинні приносити достатній прибуток (на стадії зростання підприємство потребує значних фінансових вкладень), але прибуток може

бути ще порівняно невеликим, так як інвестиції все ще проходять стадію матеріально-технічного забезпечення і основну віддачу підприємство отримає на наступній стадії. Усі ці фактори мають прийматися до уваги при рішенні корегування діяльності: рішення зміни напряму інвестиційної діяльності, яке буде опиратися лише на той факт, що підприємство має на стадії зростання отримувати великі прибутки для свого подальшого розширення, не приймаючи до уваги, що поточна інвестиційна діяльність у даний момент зазнає значних витрат на матеріали та техніку і не може в повній мірі мати велику віддачу, являється помилковим і може лише призвести до більших матеріальних та фінансових втрат.

На рис. 3 фактори, які характеризують розглянуте гіпотетичне підприємство виділені чорною рамкою.

Отже, можна зробити висновок, що моніторинг інноваційної діяльності – це складний процес, який потребує багато затрат часу та ресурсів. Теоретично моніторинг починається в процесі управління інноваціями, коли відбувається збір інформації, яка потім використовується для розрахунків показників, що характеризують моніторинг.

Література

1. Греськів Т.С. Особливості інвестування економіки.// Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 5. – С. 8-12.
2. Литюга Ю.В. Інвестиційний потенціал підприємства: формування та розвиток: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами /Ю.В. Литюга. – Київ, 2009. – 20 с.
3. Відоменко І.О. Сучасні підходи до розробки інвестиційної стратегії підприємства / І.О. Відоменко // Науковий журнал «Економіка харчової промисловості». – 2012. – №2. – С. 8–13.
4. Поліщук Є.А. Теоретичні аспекти інвестиційного процесу / Є.А. Поліщук // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – Вип. 18. – С. 167-172.
5. Бень Т. Методи визначення економічної ефективності інвестицій: порівняльний аналіз / Т. Бень // Економіка України. – 2006. – №7. – С.41-46.
6. Штанько Л.О. Процес планування ефективної інвестиційної стратегії підприємства / Л.О. Штанько // Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць. – К., 2013. – С. 65–67.
7. Юхновський І.О. Джерела формування інвестиційного потенціалу економіки України / І.О. Юхновський // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 4 (29). – С. 61-67.
8. Фролова Г.І. Проблеми формування інвестиційного потенціалу України / Г.І. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – №2 (10). – С. 47-51.
9. Investment analysis baking industry in Ukraine [Електронний ресурс] / О. S. Balan, Z. A. Stepanjuk, J. O. Dubenchuk // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 3 (19). – С. 54-59. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n3.html>
10. Сценарне управління процесом прийняття інвестиційних рішень [Електронний ресурс] / О.С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 5 (15). – С. 128-132. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n5.html>
11. Класифікація факторів впливу на процес прийняття інвестиційних рішень [Електронний ресурс] / О.С Балан //Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 2 (12). – С. 219-224. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n2.html>
12. Балан О.С. Управління процесом прийняття інвестиційних рішень на підприємствах виробничої сфери: [моногр.] / О.С. Балан // Одеса: вид-во «ВМВ», 2014. – 420 с.